

๔. สมณทูตสี่ลคี่หิทุสสี่ลปัญหา ๖๒

พระราชชาตรีถามว่า "พระผู้เป็นเจ้าของเจ้ามาคนเสนอ คฤหัสถ์ทุศีลอย่างหนึ่ง สมณะทุศีลอย่างหนึ่ง ใครจะวิเศษกว่ากัน อะไรเป็นเครื่องทำให้ต่างกัน; คฤหัสถ์ทุศีล และสมณะทุศีลทั้งสองแม้เหล่านั้น มีคติเสมอ ๆ กัน, วิบากแม้ของชนทั้งหลายสองเป็นผลเสมอ ๆ กันหรือว่าเหตุหนึ่งหนึ่งเป็นเครื่องกระทำต่างกันมีอยู่?"

พระเถระเจ้าทูลว่า "ขอถวายพระพร คุณทั้งหลายสืบประการเหล่านี้ ของสมณะทุศีลเหลือเกิน โดยวิเศษกว่าคฤหัสถ์ทุศีล, สมณะทุศีลนั้น ย่อมยังชักชวนให้หมดจดวิเศษยิ่งกว่า ด้วยเหตุทั้งหลายสืบประการด้วย. คุณทั้งหลายสืบของสมณะทุศีลเกินโดยวิเศษกว่าคฤหัสถ์ทุศีลเป็นไฉน:

ขอถวายพระพร ในโลกนี้ สมณะทุศีลเป็นไปกับด้วยความเคารพในพระพุทธเจ้าหนึ่ง, เป็นไปกับด้วยความเคารพในพระธรรมหนึ่ง, เป็นไปกับด้วยความเคารพในพระสงฆ์หนึ่ง, เป็นไปกับด้วยความเคารพในสพรหมจารีทั้งหลายหนึ่ง, ย่อมพยายามพากเพียรในอุทเทส และปริจาคาหนึ่ง, ย่อมเป็นผู้มีการฟังมากหนึ่ง, สมณะทุศีลแม้มีศีลทำลายแล้ว ไปแล้วในบริษัทย่อมเข้าไปตั้งไว้ซึ่งอาภัพปกริยาเรียบบ่อยหนึ่ง, ย่อมรักษากายิกะและเจตสิกะไว้ เพราะกลับแต่ความติเตียนหนึ่ง, จิตของสมณะทุศีลนั้น เป็นจิตมีหน้าเฉพาะต่อความเพียรหนึ่ง, ย่อมเข้าไปถึงความเป็นผู้เสวยด้วยภิกษาหนึ่ง. สมณะทุศีลแม้เมื่อกระทำบาปย่อมช้อนประพตติ. เหมือนสตรีเป็นไปด้วยสามี ช้อนประพตติกรรมอันลามก โดยอัยยาคารอันบุคคลพึงกระทำในที่ลับ ฉันท, สมณะทุศีล แม้เมื่อกระทำบาปย่อมช้อนประพตติ ฉันทนั้นนั่นเทียวแล. คุณทั้งหลายสืบประการ ของสมณะทุศีลเหล่านี้แล เหลือเกินโดยวิเศษกว่าคฤหัสถ์ทุศีล.

สมณะทุศีลย่อมยังชักชวนให้หมดจดวิเศษยิ่ง ด้วยเหตุทั้งหลายสืบประการ เป็นไฉน: คือ สมณะทุศีลยังชักชวนให้หมดจดพิเศษ แม้เพราะความเป็นผู้ทรงเกราะอันบุคคลพึงฆ่าไม่ได้บ้าง, เพราะทรงเพศของบุคคลได้้น มีความเป็นผู้เสมอด้วยฤษีบ้าง, เพราะความเป็นผู้เพิ่มเติมประชุมสงฆ์บ้าง, เพราะเป็นผู้ถึงพระพุทธเจ้า และพระธรรมและพระสงฆ์เป็นสมณะบ้าง, เพราะความเป็นผู้อยู่ในเรือนเป็นที่กำหนดมีประธานเป็นที่อาศัยบ้าง, เพราะความแสวงหาทรัพย์ ในพระชินศาสนาบ้าง, เพราะแสดงพระธรรมประเสริฐบ้าง, เพราะความเป็นผู้มีประทีป คือ ธรรมและคติในธรรม เป็นที่ถึงในเบื้องหน้าบ้าง เพราะความเป็นผู้มีทิวติตรงโดยส่วนเดียวว่า พระพุทธเจ้าเป็นผู้เลิศ ดังนี้บ้าง, เพราะสมาทานอุโบสถบ้าง. สมณะผู้ทุศีลย่อมยังชักชวนให้หมดจดวิเศษยิ่งด้วยเหตุทั้งหลายสืบประการเหล่านี้แล.

ขอถวายพระพร สมณะทุกศีลแม้เป็นผู้วิบัติแล้ว ย่อมยังทักษิณาของทายกทั้งหลายให้หมดจดพิเศษได้. เหมือนน้ำแม่ขุ่น ย่อมนำเลนและตม และละออง และโคลนให้ปราศจากกายได้ ฉนใด, สมณะทุกศีลแม้วิบัติแล้ว ย่อมยังทักษิณาของทายกทั้งหลายให้หมดจดพิเศษได้ ฉนนั่นนั่นเทียวแล.

อีกนัยหนึ่ง น้ำร้อน แม้อันบุคคลต้มเดือดแล้ว ย่อมยังกองแห่งไฟใหญ่อันโพลงอยู่ให้ดับได้ ฉนใด, สมณะทุกศีลแม้วิบัติแล้ว ย่อมยังทักษิณาของทายกทั้งหลายให้หมดจดพิเศษได้ ฉนนั่นนั่นเทียวแล.

อีกนัยหนึ่ง โภชนะแม้ปราศจากรส ย่อมนำความเป็นผู้ทรพลเพราะความหิวให้ปราศได้ ฉนใด, สมณะทุกศีลแม้เป็นผู้วิบัติแล้วย่อมยังทักษิณาของทายกทั้งหลายให้หมดจดพิเศษได้ ฉนนั่นนั่นเทียวแล. พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้เป็นเทพดลวงเทพดา ได้ทรงภาสิตแม้พระพุทพวงนี้ไว้ในเวยยากรณ์ ชื่อ ทักษิณาวีรังก์ ในมัชฌิมนิกายอันประเสริฐ ดังพระราชลัญจกรว่า 'คฤหัสถ์ใดเป็นผู้มีศีลได้โภคะโดยธรรม เป็นผู้มึจิตเลื่อมใสด้วยดีแล้ว เมื่อเชื่อผลแห่งกรรมอันยิ่ง ย่อมให้ทานในบุคคลทุกศีลทั้งหลาย, ทักษิณานั้น ของคฤหัสถ์นั้น ย่อมหมดจดโดยวิเศษเพราะทายก ดังนี้."

ร. "เหตุนำอัศจรรย์ พระผู้เป็นเจ้านาคเสน เหตุนำพิศวงพระผู้เป็นเจ้านาคเสน, ข้าพเจ้าได้ถามปัญหาประมาณเท่านั้น, พระผู้เป็นเจ้าเมื่อแสดงด้วยเหตุทั้งหลายเป็นเครื่องอุปมา ได้กระทำปัญหานั้นดังมีอมฤตเป็นรสหวาน เป็นของควรฟัง. เหมือนคนเครื่องหรือศิษย์ของคนเครื่องได้มั่งสะประมาณเท่านั้น ให้ถึงพร้อมด้วยสัมภาระทั้งหลายมืออย่างต่าง ๆ กระทำให้เป็นราชูปโภค ฉนใด, พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ข้าพเจ้าได้ถามปัญหาประมาณเท่านั้น, พระผู้เป็นเจ้าแสดงแล้วด้วยเหตุทั้งหลายเป็นเครื่องอุปมา ได้กระทำปัญหานั้นให้เป็นธรรมมีอมฤตเป็นดังรสหวาน เป็นของควรฟังแล้ว ฉนนั่นนั่นเทียวแล."